EB Akademi

T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük

Hap Bilgiler · EKYS 2027

www.evrakburada.com/inkilap-tarihi-konu-anlatimi

evrakburada.com

1 Temel Kavramlar ve Osmanlı'nın Son Dönemi

Kavram	Anlamı
Islahat	Düzeltme, iyileştirme; ülkenin hukuk düzenine uygun, zorlayıcı olmayan düzeltmeler
İnkılap	**Köklü yenilik**: mevcut sistemin yerine ileri, çağdaş sistem getirme
İhtilal	Halk hareketiyle, zor kullanarak mevcut düzeni yıkıp ilerici bir düzen kurma (ör. Kurtuluş Savaşı, Fransız İhtilali)
Devrim	İhtilalin inkılaplarla desteklenmiş şekli
İrtica	Geriye dönüş (ör. **31 Mart Olayı**)
Evrim	Baskı olmaksızın, halkın isteğiyle uzun sürede gerçekleşen değişim

2 Trablusgarp ve Balkan Savaşları

Savaş	Önemli bilgiler	Antlaşma
Trablusgarp (1911-1912)	İtalya'nın saldırısı (28 Eylül 1911). Mustafa Kemal **Derne ve Tobruk**'u, Enver Paşa Bingazi'yi teşkilatlandırdı. İtalya **On İki Ada**'yı işgal etti. Mustafa Kemal ilk kez **sömürgeciliğe karşı** savaştı ve binbaşı oldu.	**Uşi (18 Ekim 1912):** Trablusgarp İtalya'ya; On İki Ada geçici olarak İtalya'da; Kuzey Afrika'daki son toprak kaybedildi.
I. Balkan (1912-1913)	Karadağ, Sırbistan, Bulgaristan, Yunanistan; Bulgarlar **Çatalca**'ya kadar geldi. Arnavutluk **28 Kasım 1912**'de bağımsızlığını ilan etti (Osmanlı'dan ayrılan son Balkan devleti). **Bab-ı Âli Baskını (23 Ocak 1913)**.	**Londra (30 Mayıs 1913):** Midye-Enez çizgisinin batısı Balkan devletlerine.
II. Balkan (1913)	Balkan devletleri Bulgaristan'a karşı birleşti; Enver Paşa **Edirne ve Kırklareli**'ni geri aldı.	**Bükreş** (Balkan devletleri arası) · **İstanbul (29 Eylül 1913, Bulgaristan):** Meriç sınır · **Atina (14 Kasım 1913)** · İstanbul (13 Mart 1914, Sırbistan)

3 I. Dünya Savaşı, Mondros ve Cemiyetler

Cemiyet türü	Örnekler
Millî (yararlı)	Trakya Paşaeli, İzmir Müdafaa-i Hukuk, Kilikyalılar, **Redd-i İlhak** (Balıkesir ve Alaşehir kongreleri), Trabzon Muhafaza-i Hukuk, **Millî Kongre** (Kuva-yı Millîye tabirini ilk kullanan), **Doğu Anadolu Müdafaa-i Hukuk** (Erzurum Kongresini düzenledi)
Azınlık (zararlı)	**Mavri Mira** (Fener Rum Patrikhanesi, megali idea), **Pontus** (Merzifon Amerikan Koleji), Etnik-i Eterya, Hınçak ve Taşnak
Millî varlığa düşman	Sulh ve Selamet-i Osmaniye, Teali İslam, İngiliz Muhipleri, Wilson Prensipleri (ABD mandası), Kürt Teali, Hürriyet ve İtilaf Fırkası

evrakburada.com

4 Kurtuluş Savaşının Hazırlık Dönemi (1919)

Olay	Ezberlenecek
Samsun'a çıkış (19 Mayıs 1919)	**IX. Ordu Müfettişi** olarak; sivil makamlara da emir yetkisi. Millî Mücadele başladı; "**Ya istiklal ya ölüm**".
Havza Genelgesi (28 Mayıs 1919)	İzmir'in işgalini protesto mitingleri; ordunun terhis edilmemesi. Sonrasında İstanbul'a geri çağrıldı.
Amasya Genelgesi (22 Haziran 1919)	"Vatanın bütünlüğü, milletin istiklali tehlikededir" (gerekçe) · "Milletin istiklalini yine milletin azim ve kararı kurtaracaktır" (yöntem; millî egemenliğe ilk işaret) · **Sivas'ta** millî kongre; her sancaktan 3 delege · Kurtuluş Savaşının **programı**, Mustafa Kemal'in millete **ilk çağrısı**, ihtilal safhasının başlangıcı. Ardından askerlikten istifa (8-9 Temmuz 1919).
Erzurum Kongresi (23 Temmuz-7 Ağustos 1919)	Toplanış amacı ve katılımı **bölgesel**, kararları **ulusal**. "Millî sınırlar içinde vatan bir bütündür" (Sivas ve Misak-ı Millî'nin de ilk maddesi). İlk kez **geçici hükûmet** ve **millî sınırlardan** söz edildi; **manda ve himaye kabul edilemez**. 9 kişilik **temsil heyeti** (başkan Mustafa Kemal).
Balıkesir (26-31 Temmuz) ve Alaşehir (16-25 Ağustos 1919)	Redd-i İlhak Cemiyeti; Batı Anadolu'nun Yunanlılara karşı örgütlenmesi; başkan **Hacim Muhittin**
Sivas Kongresi (4-11 Eylül 1919)	**Ulusal** kongre (38 delege). **ABD mandası** tartışıldı ve reddedildi. Cemiyetler **Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti** çatısında birleşti; temsil heyeti **bütün yurdu** temsil eder oldu; **Ali Fuat Cebesoy** Batı Cephesi komutanı; **İrade-i Millîye** gazetesi. Kongreler dönemi kapandı.
Amasya Görüşmeleri (20-22 Ekim 1919)	İstanbul adına **Salih Paşa**. İstanbul Hükûmeti Temsil Heyetini ve Anadolu hareketini **hukuken tanıdı**; Meclis-i Mebusan'ın toplanması kararlaştırıldı.

Ezber: Amasya = program ve ilk çağrı · Erzurum = bölgesel toplanıp ulusal karar, ilk geçici hükûmet · Sivas = ilk ulusal kongre, cemiyetler birleşti, manda kesin reddedildi.

evrakburada.com

5 Meclis-i Mebusan, Misak-ı Millî ve TBMM'nin Açılması

6 Cepheler, Savaşlar ve Antlaşmalar (1920-1923)

Olay	Tarih	Not
Gümrü Antlaşması	3 Aralık 1920	Doğu Cephesi; TBMM adına **Kazım Karabekir** imzaladı; Ermenistan 5 Aralık 1920'de Sovyet yönetimine girdiği için Ermeni meclisinden geçemedi
I. İnönü Savaşı	6-10 Ocak 1921	Düzenli ordunun ilk başarısı; Londra Konferansına çağrılma
Londra Konferansı	23 Şubat-12 Mart 1921	İstanbul Hükûmeti ve TBMM birlikte davet edildi
Moskova Antlaşması	16 Mart 1921	TBMM ile SSCB arasındaki **ilk antlaşma**; doğu cephesinin güvenliği pekişti
II. İnönü Savaşı	23-31 Mart 1921	
Başkomutanlık Kanunu	5 Ağustos 1921	Eskişehir-Kütahya muharebelerinden sonra; olağanüstü durumda kararların hızlı alınıp uygulanması için
Sakarya Meydan Savaşı	23 Ağustos-12 Eylül 1921	Öncesinde **Tekalif-i Millîye** emirleri uygulandı
Kars Antlaşması	13 Ekim 1921	Ermenistan, Azerbaycan ve Gürcistan ile (Sakarya Zaferinden sonra); Lozan'da doğu sınırı için bu antlaşma ölçü alındı
Ankara Antlaşması	20 Ekim 1921	Fransa ile; **Güney Cephesi kapandı**, Adana ve Antep savaş yapılmadan geri alındı
Büyük Taarruz	26 Ağustos 1922	30 Ağustos: **Başkomutan Meydan Muharebesi** (Dumlupınar)
Mudanya Mütarekesi	11 Ekim 1922	Yunanlıların kesin yenilgisi ve İngiltere'nin yalnız kalmasıyla imzalandı
Lozan Antlaşması	24 Temmuz 1923	Türkiye devleti ve tam bağımsızlığı tanındı; **kapitülasyonlar kaldırıldı**; doğu sınırında Kars Antlaşması esas alındı; **Musul** sorunu sonraya bırakıldı (5 Haziran 1926 Ankara Antlaşmasıyla Irak'a bırakıldı)

Ezber: Doğu Cephesi → Gümrü · SSCB → Moskova (ilk) · üç Kafkas cumhuriyeti → Kars · Fransa → Ankara (Güney Cephesi kapanır) · Başkomutanlık 5 Ağustos 1921 · Lozan 24 Temmuz 1923.

7 Siyasi İnkılaplar ve Partiler

İnkılap	Tarih
Saltanatın kaldırılması	**1 Kasım 1922** (İstanbul Hükûmetinin de Lozan'a çağrılması ikiliğe yol açabilirdi)
Halk Fırkasının kurulması	**9 Eylül 1923** (Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Grubundan)
Cumhuriyetin ilanı	**29 Ekim 1923**
Halifeliğin kaldırılması	**3 Mart 1924** — aynı gün **Tevhid-i Tedrisat Kanunu** kabul edildi; Şer'iyye ve Evkaf Vekâleti kaldırılıp Diyanet İşleri Başkanlığı ve Vakıflar Genel Müdürlüğü kuruldu
Takrir-i Sükûn Kanunu	4 Mart 1925 (Şeyh Sait İsyanı sonrası, 2 yıl için) · 1927'de 2 yıl uzatıldı · 4 Mart 1929'da sona erdi
Serbest Cumhuriyet Fırkası	**12 Ağustos 1930** (1929 dünya ekonomik bunalımı sonrası)

Ezber: Çok partili hayata geçiş denemeleri: **Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası** ve **Serbest Cumhuriyet Fırkası** · Atatürk ilkeleri **1937**'de anayasaya alındı.

evrakburada.com

8 Hukuk, Eğitim ve Toplumsal Alanda İnkılaplar

9 Ekonomi ve Dış Politika

Ekonomi	Dış politika
İzmir İktisat Kongresi (18 Şubat-4 Mart 1923) · **Aşar vergisinin kaldırılması** (17 Şubat 1925) · **Teşvik-i Sanayi Kanunu** (28 Mayıs 1927) · İş Bankası (1924) · **Kabotaj Kanunu** (1926: Türk karasularında taşıma Türk gemicilerine) · Etibank, Sümerbank · **I. Beş Yıllık Kalkınma Planı** (1933)	**Musul** — 5 Haziran 1926 Ankara Antlaşması · **Milletler Cemiyetine üyelik** (18 Temmuz 1932) · **Balkan Antantı** (9 Şubat 1934; İtalya tehdidi) · **Montrö Boğazlar Sözleşmesi** (20 Temmuz 1936; Boğazlar komisyonu kaldırıldı, Türkiye'ye asker bulundurma hakkı) · **Sadabat Paktı** (9 Temmuz 1937; Türkiye, İran, Afganistan, Irak)

10 Atatürk İlkeleri

İlke	Özü
Cumhuriyetçilik	Devletin rejim şekli; halk egemenliği; demokratik; seçme-seçilme hakkı tüm vatandaşlara
Milliyetçilik	Kurtuluş Savaşının ve devletin kuruluşunun temel ilkesi; fedakârlık ve dayanışma gerektirir; **ırkçılığı ve ümmetçiliği reddeder**
Halkçılık	Cumhuriyetçilik ve milliyetçiliğin doğal sonucu; halkın eşitliği ve menfaati esas; **sınıf mücadelesi değil sosyal dayanışma**
Devletçilik	Devletin ekonomik, sosyal ve kültürel alanlarda daha hızlı gelişme için yaptığı uygulamalar; **halkçılığın tamamlayıcısı**; planlı kalkınma
Laiklik	Din-devlet işlerinin ayrılması ve vicdan hürriyeti; parti tartışmalarının dışında tutulan ilke; inanma ve inanmama hakkı anayasal güvencede
İnkılapçılık	Çağın değişen şartlarına göre değişim ve modernleşme; TBMM'nin açılmasıyla başlayan Türk inkılabının devam ettiğini gösterir; **durağan değildir**

Ezber: ilkeler **1937**'de Anayasaya girdi · devletçilik halkçılığın tamamlayıcısı · inkılapçılık ilkelerin dinamik yönü.

11 Anayasal Gelişmeler: 1921'den 1937'ye

Neden önemli? Sınavda anayasa soruları "ilk"ler ve tarih sırası üzerinden gelir: millî egemenliği ilk kez hangi anayasa getirdi, laiklik anayasaya ne zaman girdi gibi.

Ezber: 1921 → **millî egemenlik** (ilk) · 1923 → Cumhuriyet ibaresi · 1924 → 105 madde, 1960'a kadar · 1928 → devletin dini çıkarıldı · 1937 → **laiklik ve altı ilke** anayasada.

12 Sakarya Öncesi Seferberlik: Tekâlif-i Milliye

Ezber: Başkomutanlık Kanunu **5 Ağustos 1921** → Tekâlif-i Milliye **7-8 Ağustos 1921** → Sakarya **23 Ağustos – 13 Eylül 1921**. "Hattı müdafaa yoktur, sathı müdafaa vardır" emri Tekâlif-i Milliye'nin parçası **değildir**; Sakarya sırasında verilmiştir.

evrakburada.com

13 İnkılaplara Tepkiler ve Alınan Önlemler

Olay	Tarih	Sonuç / önlem
Şeyh Sait İsyanı	Şubat 1925	**Takrir-i Sükûn Kanunu** (4 Mart 1925, iki yıl için) · İstiklal Mahkemeleri · isyan Nisan 1925'te bastırıldı
Takrir-i Sükûn'un uzatılması	Mart 1927	İki yıl daha uzatıldı; **4 Mart 1929**'da yürürlükten kalktı
Menemen Olayı	**23 Aralık 1930**	Öğretmen yedek subay **Kubilay** ve iki bekçi şehit edildi; irticai bir kalkışma olarak kısa sürede bastırıldı

Dikkat: Takrir-i Sükûn'un toplam yürürlük süresi **1925-1929**'dur; "1927'de sona erdi" denirse yanlıştır, 1927'de **uzatılmıştır**.

14 Kadın Hakları Kronolojisi

Tarih	Gelişme
17 Şubat 1926	**Türk Medeni Kanunu**: tek eşlilik, resmî nikâh, mirasta ve boşanmada eşitlik (sosyal-hukuki haklar)
3 Nisan 1930	Belediye Kanunu: kadınlara **belediye** seçimlerinde seçme ve seçilme hakkı
26 Ekim 1933	Köy Kanunu değişikliği: **muhtarlık ve ihtiyar heyeti** seçimlerinde seçme ve seçilme hakkı
5 Aralık 1934	Anayasa ve seçim kanunu değişikliği: **milletvekili** seçme ve seçilme hakkı
1935	Seçimlerde **18 kadın milletvekili** TBMM'ye girdi

Sıra ezberi: Medeni Kanun → belediye → muhtarlık → milletvekili (1926 → 1930 → 1933 → 1934). Siyasi haklar yerelden genele doğru verildi.

15 Ekonomik Bağımsızlık, Soyadı Kanunu ve Hatay

Ezber: Kabotaj **1 Temmuz 1926** · Soyadı **21 Haziran 1934** · Hatay katılım kararı **29 Haziran 1939**.

evrakburada.com

★ İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük — Sınavda En Vurucu Noktalar

Son tekrar listesi

1. Kavramlar: **inkılap** köklü ve ileri değişim · **ıslahat** düzeltme · **irtica** geriye dönüş (ör. 31 Mart) · **devrim** inkılaplarla desteklenen ihtilal.
2. II. Mahmut: Yeniçeri kaldırıldı, **ilköğretim zorunlu** · III. Selim: **Mühendishane-i Berr-i Hümayun** · Tanzimat: can-mal güvenliği · Islahat: gayrimüslime memurluk-askerlik.
3. I. Meşrutiyet **23 Aralık 1876** (Kanun-i Esasi) · II. Meşrutiyet **24 Temmuz 1908** · 31 Mart → **Hareket Ordusu** (kurmay başkanı Mustafa Kemal).
4. Trablusgarp: Mustafa Kemal **Derne-Tobruk**, İtalya **On İki Ada**, son **Uşi** · Balkan: Londra **Midye-Enez**, Bab-ı Âli **23 Ocak 1913**, Edirne'yi **Enver Paşa** aldı, Bulgaristan ile **İstanbul Antl.** (Meriç).
5. Mondros **30 Ekim 1918** (Rauf Orbay): md. **7** stratejik nokta, md. **24** Vilayet-i Sitte. İlk direniş **Dörtyol**; batıda ilk **Ayvalık** (Ali Çetinkaya); İzmir işgali **15 Mayıs 1919**.
6. Samsun **19 Mayıs 1919** (IX. Ordu Müfettişi) → Havza (protesto) → **Amasya** (gerekçe-amaç-yöntem; "milletin istiklali...") → Erzurum (manda reddi ilk, geçici hükûmet fikri) → **Sivas** (cemiyetler birleşti, ABD mandası reddedildi).
7. Amasya Görüşmeleri: Temsil Heyeti **hukuken tanındı** · Misak-ı Millî **28 Ocak 1920** · İstanbul işgali **16 Mart 1920** · TBMM **23 Nisan 1920**.
8. Teşkilat-ı Esasiye **20 Ocak 1921** (millî egemenlik ilk) · Sevr **10 Ağustos 1920** · Gümrü **3 Aralık 1920** · I. İnönü **6-10 Ocak 1921** · Moskova **16 Mart 1921**.
9. Başkomutanlık **5 Ağustos 1921** → Tekâlif-i Milliye **7-8 Ağustos** → Sakarya **23 Ağustos – 13 Eylül 1921** → Kars → Ankara Antl. **20 Ekim 1921** (Güney cephesi kapandı).
10. Büyük Taarruz **26 Ağustos 1922** · Başkomutan Meydan Muharebesi **30 Ağustos** · Mudanya **11 Ekim 1922** · saltanat **1 Kasım 1922** · Lozan **24 Temmuz 1923** (kapitülasyonlar kalktı, Musul sonraya).
11. Cumhuriyet **29 Ekim 1923** · **3 Mart 1924**: halifelik, Tevhid-i Tedrisat, Diyanet + Vakıflar · 1924 Anayasası **20 Nisan 1924** · laiklik anayasada **5 Şubat 1937**.
12. Şapka **25 Kasım 1925** · tekke-zaviye **30 Kasım 1925** · takvim **26 Aralık 1925** · Medeni Kanun **17 Şubat 1926** · harfler **1 Kasım 1928** · ölçüler **1 Nisan 1931** · Soyadı **21 Haziran 1934**.
13. TTK **15 Nisan 1931** · TDK **12 Temmuz 1932** · Darülfünun kapandı **1933** · Millet Mektepleri (Başöğretmen) **1928**.
14. İzmir İktisat Kongresi **1923** · aşar kalktı **1925** · Kabotaj **1 Temmuz 1926** · Teşvik-i Sanayi **1927** · I. Beş Yıllık Plan **1933** (devletçilik).
15. Dış politika: Milletler Cemiyeti **1932** · Balkan Antantı **1934** · Montrö **1936** · Sadabat **1937** · Hatay katılım kararı **29 Haziran 1939**.

İlke	Anahtar ifade
Cumhuriyetçilik	Halk egemenliği, rejimin şekli
Milliyetçilik	Irkçılık ve ümmetçiliği reddeder
Halkçılık	Sınıf mücadelesi değil sosyal dayanışma
Devletçilik	Halkçılığın tamamlayıcısı; kalkınma planı
Laiklik	Din-devlet ayrılığı, vicdan hürriyeti
İnkılapçılık	Durağan değil, çağa göre değişim

Karıştırılanlar / soru tuzakları

1. Takrir-i Sükûn **1925-1929**; 1927'de uzatıldı, bitmedi.
2. Kadın hakları: belediye **1930** → muhtarlık **1933** → milletvekili **1934**.
3. Cemiyetlerin birleşmesi **Sivas**; manda reddi ilk kez **Erzurum**.
4. Boğazlar komisyonu **Montrö** ile kalktı, Lozan ile değil.

evrakburada.com